

با چشم کره زمین آشنا شوید

چشم صحرا از ده‌ها میلیون سال همان جا بود، در صحرای موریتانی. اما تا سال ۱۹۶۵، کسی متوجه آن نشده بود!

در میان وسعت بی اندازه صحرای بزرگ آفریقا، درست در بیورن کوادان، مائوریتانیا، یک پدیده زمین شناسی عجیب و غریبی دیده می شود که نام سازه ریچت (Richat Structure) یا چشم آفریقا شهرت دارد. اگر از آسمان به این پدیده نگاه کنیم، چشم عظیم الجثه ای مشاهده می شود که انگار به ما خیره شده است. چشم آفریقا از آن دست جاهایی روی کره زمین است که همه را به تعجب وا داشته است؛ اما واقعا این شاهکار خلقت چیست و چه چیزی باعث به وجود آمدن آن شده است.

چشم آفریقا

سازه ریچت که به چشم آفریقا نیز خوانده می شود، یک ویژگی دایره ای شکر در صحرای بزرگ آفریقا است که از جمله دیدنی های عجیب سراسر دنیا محسوب می شود. این پدیده تقریباً ۵۰ کیلومتر وسعت دارد و از فضا به راحتی قابل مشاهده است. در ابتدا محققان به خاطر درجه بالای چرخشی آن، فکر می کردند که چشم آفریقا به خاطر برخورد یک شهاب سنگ به این شکل در آمده است. پس از آن به این نتیجه رسیدند که شکل این زمین، به دلیل فوران های آتشفشانی صورت گرفته است و در حال حاضر استدلال می شود که یک گنبد زمین شناسی بسیار متقارن و عمیقاً فرسوده می باشد که فرو ریخته است.

پس اینطور می توان گفت که دانشمندان عقیده دارند، چشم آفریقا زمانی که تشکل های سنگی این منطقه به دلیل فرسایشات به بالا کشیده شده اند، به وجود آمده است. اما چیزی که در این پدیده به شکل رمز و راز باقی مانده این است که چطور حلقه های آن به صورت بسیار کاملی حول مرکزی چرخیده و به این شکل در آمده اند.

حالا که سوال مطرح شد وقت آن است که به ادامه نظریات توجه کنیم و ببینیم که چطور در پی این سوال، پرسش های دیگری ذهن دانشمندان و همه مردم را درگیر خود کرده است.

برخی از مردم شگفت زده شده اند؛ چراکه این سازه بسیار شبیه به چیزی است که در نوشته های افلاطون به نام آتلانتیس یاد شده است. طبق گفته افلاطون، این جزیره دایره ای شکل بوده و به حلقه های دایره ای با مرکز مشابه زمین و دریا تقسیم شده است. او اینگونه در مورد آتلانتیس می گوید: « ۲ دایره زمینی و ۳ دایره آبی وجود داشت … آتلانتیس زمانی که توسط زمین لرزه غرق شد تبدیل به یک مانع غیر نفوذی از گل تبدیل شد که جلوی هر دریانوردی که خیال عبور از آن را داشت، می گرفت».

در یونان باستان آتلانتیس به معنای نسوس، جزیره اطلس است و جالب اینجاست که در شمال این جاذبه، کوه اطلس قرار گرفته است. افلاطون همچنین گفته است که آتلانتیس جایی در روبروی ستون هرکول قرار گرفته است.

به هر حال این نظریات همگی جالب توجه هستند و البته نیازمند این موضوع اند که تحقیقات بیشتری روی آن ها انجام گیرد. بسیاری از مردمی که می خواستند از آنجا بازدید کنند به خاطر شایعات خطرناکی که در مورد آن بوده، نظرشان را تغییر داده اند.

در شمال غربی چشم آفریقا کوه Kediet ej Jill ، بالاترین قله موریتانی (تقریباً ۱۰۰۰ متر) قرار گرفته است. موضوع مورد توجه این است که این کوه مرکز آهنربایی بسیار قوی دارد که به آن یک رنگ در توناژ آبی داده است و به همین دلیل هم معمولاً قطب نما و جی پی اس های هر شخصی که در این منطقه قرار گرفته باشد را مختلف می کند و افراد به سختی می توانند در این منطقه مسیریابی کنند. شاید یکی از دلایلی که مردم اعتقاد به خطرناک بودن این منطقه دارند، همین باشد.

به طور کلی صخره های فلات رسوب کرده این منطقه، ۲۰۰ متر بالاتر از صحرا و ۴۸۵ متر بالاتر از سطح دریا قرار گرفته اند. بادهای غالب از قله شمال شرقی (پایین سمت راست) در اطراف صخره ها، شن و ماسه را گسترش و در معرض یک موج شیب ناپایدار قرار می دهند.

سنگ بستر این منطقه قهوه ای، شن و ماسه ها زرد و سفید، پوشش گیاهی در کانال های آبیاری سبز و رسوبات و یا تبخیر نمک ها آبی و سفید هستند. علاوه بر اینکه شناخت چشم آفریقا کاملاً قابل توجه بود، منشا دقیق آن همانطور که در قبل هم توضیح دادیم در ابتدا موضوع بحث های پر جنب و جوش در میان محققان و زمین شناسان بود.

با توجه به نقشه برداری های زمینه و داده های هواشناسی، سنگ های گابرویک دو دایره حلقه متساوی را تشکیل می دهند. دایره حلقه داخلی حدود ۲۰ متر عرض دارد و در حدود ۳ کیلومتر از مرکز ساختار دورتر است. دایره حلقه بیرونی حدود ۵۰ متر عرض دارد و در حدود ۷ تا ۸ کیلومتر از مرکز این ساختار فاصله دارد.

خندق های چشم آفریقا معمولا ۳۰۰ متر طول دارد و عرض آن ها معمولا ۱ تا ۴ متر است. آنها از کربناتیت های عظیم تشکیل شده است که عمدتا بدون گودال هستند. این سنگ های کربناتیت حدودا ۹۴ تا ۱۰۴ میلیون سال پیش سرد شده و به وجود آمده اند. یک توپک سنگ کیمبرلایت و چند تپه در قسمت شمالی سازه ریچت یافت شده است که حدود ۹۹ میلیون سال سن دارد. این سنگ های آذرین نفوذی، نشان دهنده نفوذ بتونی قلیایی است که در حال حاضر چشم آفریقا را تحت الشعاع قرار داده و آن را بوسیله بالا بردن سنگ ایجاد کرده است.

پس ما داریم از ۱۰۰ میلیون سال پیش صحبت می کنیم و در نظر داشته باشیم که اگر این زمین ها نشست کرده و برآمده شده اند، امری کاملا طبیعی است. البته به جز این موارد تغییر دگرگونی های هیدروترمال ریولیت ها و گابروها و یک برش بسیار مرکزی ایجاد شده توسط انحلال هیدروترمال و فروپاشی نیز وجود دارد.

همچنین باید بدانیم که حدودا ۴۰ هزار سال پیش، دریاچه های عظیمی در صحرای بزرگ آفریقا وجود داشته است و در حال حاضر هم این منطقه در برخی از مواقع رطوبت بسیار بالایی دارد. این صحرای توسط ۹ کشور با مساحت ۹ میلیون و چهارصد هزار کیلومتر مربع پوشیده شده است و ۱۰۰ میلیون سال پیش، تماما دریا بوده است. پس می توان گفت که یکی از پدیده های عجیب آن یعنی چشم آفریقا موضوع مهمی است که نیازمند تحقیقات بیشتری است.